

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:5

Onder redactie van Prof. Dr. K. Schilder.

Medewerkers: Dr. F. A. den Boeft, Helpman; Dr. E. T. v. d. Born, Amersfoort; Drs R. H. Bremmer, Zwolle; Dr. J. van Bruggen, Assen; Drs D. J. Buwalda, Kampen; Prof. P. Deddens, Kampen; Dr. L. Doekes, Hilversum; Dr. D. van Dijk, Groningen; Dr. J. Francke, Rotterdam; P. Groen, Rotterdam; Prof. B. Holwerda, Kampen; K. v. Huizen, Groningen; A. Janse, Breda; Dr P. Jasperse, Leiden; Dr. B. Jongeling, Apeldoorn; Dr. H. Knoop, Rotterdam; Dr. J. Meester, Haarlemmermeer; Mr J. Meulink, Enschede; Drs H. M. Mulder, Kampen; Dr G. K. Schoep, Den Haag; A. Schilder, Den Haag; Dr. H. J. Schilder, Utrecht; Dr. J. Smelik, Groningen; Dr H. Smilde, Groningen; Dr. J. P. v. d. Stoel, Batavia; D. Stroot, Bussum; Prof. Dr C. van Til, Philadelphia, Pa, U.S.A.; Prof. C. Veenhof, Kampen; Dr G. Visée, Kampen; Dr C. Vonk, Schiedam; Dr F. de Vries, 's-Gravenhage; Dr D. K. Wielenga, Rotterdam; A. Zijlstra, Groningen.

Alle stukken bestemd voor de Redactie zende men aan: Prof. Dr. K. SCHILDER, Vloedijk 14, Kampen
Adm.-adres: Oosterbaan & Le Cointre N.V. — Goes

Postrekening Nummer 406040 ten name van
BUREAU „DE REFORMATIE“ — GOES
Telefoon 2424

Abonnement: f.4.— per half jaar bij vooruitbetaling
Voor het Buitenland en Ned. Indië f.10.— per jaar
Advertenties: 10 cent per mm. Losse nummers 20 cent

INHOUD: Hoofdartikel: Rondom de Statenberijming van 1773, 3. — Uit de Schrift: „Ik ben die man“ (Practisch syllogisme) (Rom. 4:17). — Kerkelijk leven: Nieuwe antwoorden op „Oosterboek“. — Een schoon geschenk voor onze catechisaties. — In crisistijd. — Geleuter van ds H. Veldkamp. — Het jokentje. — De Friesche predikanten en de spreuke: „Sjucht en Rjucht“. — Op en

om 't kerkplein: Gaat Abel Kain naar de bioscoop brengen? — Pol. en Soc. leven: Uit den schat van het verleden. 6. — De crisis van het gezag in het bedrijfsleven. 24. — Boekbespreking: Tusschen Kuyper en Barth, 1. K.V. Genesis I. — Gedicht. — Gezinsleven. — Groninger Brieven. — Kerknieuws.

Rondom de Staten-berijming van 1773 (III)

HOOFDARTIKEL

KAN MEN DE PSALMBERIJMING REFORMATORISCH NOEMEN?

De periode van 1763 tot 1780 (in dit laatste jaar begon de noodlottige vierde oorlog met Engeland: 1781 slag bij de Doggerbank!) was een tijdvak van groote welvaart. Men heeft dit tijdvak wel eens aldus beschreven:

„Ons volk geleek op een welgestelden rentenier, die zijn koetjes op het droge heeft en in kalm zelfbehagen om zich heen ziet naar het woelen en werken van minder gegoede bureu.“

Ons land was in den neergang, ondanks alle welgesteldheid. Ja, men was nog wel rechtzinnig. Maar de pit, de gloed was eruit. De verstarung was gekomen, de veruitwendiging, de reformatie was doodgelopen in het slop. Reeds in 1669 had de Leeuwarder predikant Witz hierop gewezen in zijn: „Twist des Heeren met zijnen Wyngaard, Deselve Overtuigende van Misbruick zijner weldaden. / Onvruchtbaarheid in 't goede. / En al te dertele Weelderigheid.“ Scherp wees hij toen reeds de vele gebreken aan bij staat en kerk, hekelde vooral de verslachte tucht, de tyrannie van de magistraten en de alom doordringende en vaak onbestreden ketterijen. Krachtig wees hij in zijn boek, dat door de theologische faculteit van Franeker was geapprobeerd, op den dreigenden toorn des Heeren tegen Zijn ondankbaren wijnstok, die stinkende druiven voortbracht, tegen Zijn kerk, die al meer leek op de gemeente van Laodicea.

In 1773 waren de symptomen, door Witz aangewezen, in minstens even sterke mate aan te treffen. Reeds stak rondom de storm op. In Amerika zou spoedig de vrijheidsoorlog uitbreken. In Frankrijk nam de ontevredenheid tegen het corrupte hof hand over hand toe, mede dank zij smaadschriften tegen het vorstenhuis. Het was nog de tijd van de verlichte despoten: Frederik II van Pruisen, Maria Theresia van Oostenrijk, Katharina II van Rusland, Maar straks zou de fransche revolutie de wereldsituatie beheerschen. En dan zou blijken, dat in Nederland de dijken ondermijnd waren, dank zij de onprofetische en ongebroken houding van Neêrlands kerk. 's Heeren oordeelen keerden zich tegen Zijn wijngaard.....

Doch juist het typeerende van den tijd vóór de fransche revolutie was, dat men van geen oordeel Gods over alle zelfgenoegzaamheid en slaptte wilde weten! Ondanks alle orthodoxie had men de gedachte aan een God, Die toorn en oordeelt, langzaam uit zijn denken gebannen.

De steeds actuele vraag: is er verbondswraak in het nieuwe verbond? werd in dien tijd al meer met: NEEN! beantwoord. Van menschenconstructies uit was men begonnen de Schriften te lezen. En zoo deed de deformatie haar intrede, zoo werd er al meer een deksel op de oogen gelegd bij het lezen der Schriften.

Het Oude Testament met zijn wet, verbondswraak en dreigingen ging men als minderwaardig beschouwen. Den toorn Gods tegen de kerk vond men een passend element in de joodsche religie, doch in de

christelijke religie moest toch de liefde Gods op den voorgrond staan.

Een gevolg van deze gedachten, voortkomend uit allerlei remonstrantische, coccejansche en rationalistisch-bijbelcritische theorieën, was, dat men eigenlijk niet wist, wat men moest aanvangen met vele psalmen, die spreken over Gods wraak, die roepen om recht voor de verdrukte kerk. Psalmen, waarin de bidder smeekt om Gods oordeel te zien over de vijanden der kerk, pasten toch kwalijk, zoo vond men, bij de vijandsliefde, die de bergrede predikt.

Van Iperen, II, 45 geeft ronduit toe, dat hij liever psalm 61 (Wil o God mijn bede hooren) en psalm 84 met de gemeente zingt dan psalm 60 (O God, hoe hebben wij getreurd) en psalm 83 (Zwijg niet, o God, houdt U niet doof). En dit niet om de melodieën. Maar om den inhoud van psalm 60 en 83. Die is hem te joodsch. En hij acht, dat dit in de eerste christelijke kerk ook zoo was, „daar alles nedrigheid, zelfverloochening en vyandsliefde ademde“.

Ziedaar de geest, waaruit de psalmberijmers en psalmkiesers leefden! Totaal onreformatorisch was deze geestesgesteldheid. Openbaring laat ons zien, dat juist de kerk de wrakpsalmen zingt. Denk aan de zielen onder het altaar: Openb. 6:10 en 16:7! En hoe klinkt de psaltertaal door in art. 37 der N.G.B.: hun rake die nu tegenwoordig door vele rechteren en overheden als ketterisch en goddeloos verdoemd wordt, zal bekend worden de rake des Zoons Gods te zijn..... en zij zullen de schrikkelijke wrake zien, die God tegen de goddeloozen doen zal, die hen getiranniseerd, verdrukt en gekweld zullen hebben in deze wereld. Mag de kerk daar niet van zingen? Moet de kerk onder het kruis niet met vreugde naar het psalmboek grijpen, óók om de wrakpsalmen en de beden om recht te zingen, opdat zij leere te volharden om zoo met Christus te regeren?

Zóó zagen de reformatoren de psalmen: het waren liederen die pasklaar waren voor de kerk in de zestiende eeuw. De opschriften, die Beza en Marot boven hun berijmingen zetten, deden ook klaar voelen aan allen die den psalm gingen aanheffen: dit is Gods Woord voor de kerk in het heden! De Souterliedekens voor en na de reformatie ademen — in opschrift en berijming — denzelfden geest.

Maar — hier teekent van Iperen als tolk van velen juist protest aan! Men bracht, schampert hij, zelfs den 19den psalm met Christus in verband, „welken de Heer Coccejus niet eens, tot de dagen van het Nieuwe Testament heeft weeten te brengen“. Zoo'n kleine opmerking spreekt boekdeelen: bewust wordt hier een stuk openbaring als niet passend bij het „christendom“ uitgeschift, zelfs tegen Paulus in Rom. 10:15 in! Neen, zoo oordeelde men, het was onjuist van de kerk uit den reformatietijd, dat ze den inhoud van den psalmbundel op haar eigen kerkhistorie toepaste, ja alleen psalmen wilde zingen. Die psalmen waren immers wel eerbiedwaardig, maar toch veelszins onbruik-

baar. Waarlijk, aldus van Iperen, bij deze onjuiste „begrippen, schynen de Heeren van Nyveld, Uitenhove, Dathenus, Marnix en anderen van de eerste Psalmberymers gebleeven te syn: hoe zeer de Lutheraanen en Doopsgezinden een ander spoor hielden, en, benevens de Psalmen, ook Geestelyke Liederen gebruikten“ (I, 96, 97). Het blijkt uit een dergelijk spreken hoe ver men van Calvin afstond! En niet alleen van Calvin!

Een gevolg van de doorwerking van deze gedachten is geweest, dat de drie berijmingen, waaruit de commissie voor de psalmbelijning moest kiezen, gemaakt waren door menschen, die innerlijk vreemd stonden tegenover veel Woorden des Heeren, die ze in de berijming moesten weergeven. Hoe kon het ook anders! Men minde vrede en aangename rust en sprak tot de profeten: spreek ons van zachte dingen. En dan psalmen van strijd en oordeel berijmen? Het gevolg was, dat men zijn kracht zocht in bombastische spreekwijzen; men wilde ook eens over de strijd der kerk en het oordeel Gods dichten. Maar ach het leéfte niet; want men was niet gewend om bijbels te denken; noch minder te dichten.

Als voorbeeld van een dergelijk bombastisch misbaksel noemen we Psalm 94:2, waarin Voet aldus het roerend „hoelang, Heere!“ berijmde:

Hoe lang, HEER, zullen dan de boezen,
Hoe langen tijd de goddeloozen
Nog hupp'len, vol van d'art'le vreugd,
En laster braken op de deugd,
En spreken, als in zegepraal,
Baldadig d' allerhardste taal?

Commentaar is hier eigenlijk overbodig. Hier sprak een dichter, die geen strijd kende. Zeker geen kerkstrijd. De werkers der ongerechtigheid, de kerkvijanden zijn, moralistisch, dartele baldadige lasteraars van de deugd geworden! Zoo werden de kerkliederen nog voor den meest verlichten humanist aanvaardbaar.

En hadden nu de psalmkiesers maar oog gehad voor de slapheid en den geforceerden bombast van de berijmingen, waaruit op hoog gezag een keuze moest worden gedaan. Maar helaas, ze waren met eenzelfde geest besmet.

Sneek.

C. v. d. WAAL.

UIT DE SCHRIFT

„Ik ben die man“ (Practisch syllogisme)

Hij heeft geloofd..... in God, die de dooden levend maakt. Rom. 4:17.

Tot David zei de profeet Nathan eens in een bekenend uur: Gij zijt die man.

Dat was een opschrikkend moment geweest. De profeet had den koning „een geval“ voorgelegd, en de koning, gewend aan rechtspreken — had „het geval“ van op een afstand bekeken, en toen gezegd: die man, dien ge daar „teekent“ is schuldig. Dat was zijn „theoretisch syllogisme“, om een bekend woord te gebruiken.

Maar toen had de profeet ineens gezegd: „Gij zijt die man“; het wordt tijd, dat Uwe Majesteit eens komt tot een „practisch syllogisme“. Het is geen „geval“, dat U „objectief“ is „voorgelegd“, maar het is een stuk van uw eigen ongeschreven biografie: die man, die naar uw „theoretisch“ inzicht de doodstraf verdient heeft, dat zijt gij zelf.

Toen brak het geloof in David door; denk maar